

H. Voloshyn

IMMIGRATION POLICY AND ECONOMIC CRISIS OF 2008–2009

In this article author considered the influence of economic crisis on the immigration policy, analysed the basic measures of governments against the consequences of economic crisis.

Key words: economic crisis, international labor migration, immigration policy.

© Г. Волошин

Надійшла до редакції 02.09.2010

УДК У 261.1

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АПРОБАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ МЕТОДИК ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

ВЛАДИСЛАВ ГАЛУШКА,

здобувач кафедри "Фінанси і банківська справа"

Донецького національного технічного університету

У статті проведено порівняльний аналіз методичних підходів до фінансово-економічного аналізу підприємств, що враховують статичність та динаміку розвитку основних фінансово-економічних показників підприємств, виділено їх переваги й недоліки, розглянуто можливість їх подальшого використання в оцінці фінансово-економічного стану підприємств.

Ключові слова: методичні підходи, динамічний підхід, фінансово-економічний аналіз, динаміка розвитку основних фінансово-економічних показників підприємств, оцінка фінансово-економічного стану підприємств.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах української економіки оцінка фінансово-економічного стану підприємства дозволяє визначити його місце в конкурентному середовищі й слугує показником його інвестиційної привабливості для потенційних інвесторів. Вона може бути надана за допомогою застосування різних методичних підходів [1-6]. Практично всі такі підходи характеризують стан підприємств у конкретний момент часу та не враховують тенденцій їх розвитку в динаміці [7]. Але оцінка фінансово-економічного стану підприємства повинна розглядатися з точки зору комплексного підходу, тобто враховувати не тільки статичність, але й динаміку розвитку фінансово-економічних показників підприємств.

Методичним питанням аналізу фінансово-економічного стану за допомогою статичного та динамічного підходів приділялася увага як спеціальними організаціями, установами (міністерства, відомства, НБУ) [1-6], так й окремими вченими - А. Д. Шереметом, А. В. Ковальовим, Н. М. Погостинською, Ю. А. Погостинським, К. В. Ізмайловою, Е. В. Мнихом й іншими. Аналіз цих

досліджень показує, що підходи, які базуються на статичній оцінці фінансово-економічного стану підприємства, реєструють дані тільки за конкретний проміжок часу й не враховують динаміки розвитку [7-9].

Для комплексної оцінки фінансово-економічного стану підприємств пропонується використовувати підходи, що враховують статичність та динамічність розвитку фінансово-економічних показників підприємств.

Автор пропонує використовувати такі підходи:

- методика, засновану на рекомендованих значеннях фінансових показників металургійної галузі [10];
- підхід, що враховує стабільність розвитку фінансово-економічного стану підприємства відносно галузевої динаміки [11].

Мета статті - апробувати та порівняти авторську та існуючі методики фінансово-економічного стану підприємств і визначити можливість їх застосування на практиці.

Виклад основного матеріалу. Порівняльний аналіз методик оцінки фінансово-економічного стану підприємств дозволяє визначити найбільш об'єктивний

№ 6 (106) жовтень 2010 р.

методичний підхід, що відповідає сучасним тенденціям розвитку аналізу господарської діяльності, а також може сприяти більш ефективному його проведенню на підприємстві.

У першу чергу, порівняльний аналіз методик слід почати з використання офіційних методик, запропонованих організаціями, установами. Зазначимо, що офіційні положення й рекомендації мають схожий набір фінансових показників, які характеризують господарську діяльність підприємства, а також подібну нормативну базу значень показників для інтерпретації одержаних результатів. Тому з метою оцінки фінансово-економічного стану підприємств можна використовувати одну із цих методик. При порівняльній оцінці методик використовується методика поглибленого аналізу фінансово-господарського стану (МПАФГС) підприємств та організацій. Ця методика охоплює всі основні напрямки фінансово-господарської діяльності підприємства, а її кінцевий висновок дає змогу визначитись щодо подальшого фінансово-економічного стану та перспектив суб'єкта господарювання [3]. Далі проведемо апробаційний аналіз цієї методики.

Об'єктом дослідження обрано 17 підприємств металургійної галузі.

Як відомо, основне завдання проведення ПАФГС - оцінка результатів господарської діяльності за попередній та поточний роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на кінцеві показники діяльності підприємства, прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а підприємства - платоспроможним (неплатоспроможним) та подання пропозицій Кабінету Міністрів України щодо доцільності внесення цього підприємства до Реєстру неплатоспроможних підприємств та організацій. Слід зазначити, що відсутність великої кількості розрахунків вторинних показників методики дає змогу експерту зосередитись на основних характеристиках діяльності підприємства та взяти до уваги фактичні (первинні) дані фінансової звітності [3]. Результати розрахунку фінансово-економічних показників досліджуваної методики та їх нормативні значення, згідно з МПАФГС, представлені в таблиці 1.

Виходячи з табл.1, зазначаємо, що фінансово стабільні підприємства, згідно з обраною методикою, повинні відповідати нормативному значенню - більшому, ніж 1. Розрахунки показують, що до таких підприємств належать ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча", ВАТ "Донецький металургійний завод", ВАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь", ВАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь", ВАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського". Інші підприємства не відповідають цьому рівню.

Показник фінансового леввериджу, розрахований по підприємствах, задовільний для фінансово стабільних підприємств, причому найбільш ефективним є ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча" - 0,14. Дослідження фінансового стану підприємств металургійної галузі за МПАФГС дає змогу зробити висновок, що до найбільш фінансово стійких підприємств можна віднести ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча", ВАТ "Донецький металургійний завод", ВАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь", ВАТ "Металургійний комбінат

"Азовсталь", ВАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського", які за всіма показниками мають позитивні оцінки, у тому числі за структурою капіталу, його використанням, а також рівнем платоспроможності підприємств. Достатньо стійкими підприємствами також є ВАТ "Єнакієвський металургійний завод" та ВАТ "Алчевський металургійний комбінат", які незначно поступаються лідерам галузі. Фінансовий стан інших підприємств, згідно з цією методикою, слід уважати незадовільним.

На наступному етапі проаналізуємо фінансовий стан цих підприємств за методикою, запропонованою автором, яка заснована на рекомендованих значеннях фінансових показників металургійної галузі.

Для характеристики загального фінансового стану підприємства розраховується невелика кількість основних фінансових коефіцієнтів. Його можна оцінити, використовуючи показники ліквідності та платоспроможності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності діяльності.

Результати розрахунку фінансових показників запропонованої методики та їхні рекомендовані значення надані в таблиці 2. Вони дають змогу зробити висновок, що до найбільш фінансово стійких підприємств можна віднести ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча", ВАТ "Донецький металургійний завод", ЗАТ "Донецький електрометалургійний завод" та ЗАТ "Костянтинівський металургійний завод", які за всіма показниками мають позитивні оцінки, у тому числі за структурою капіталу, його використанням, а також рівнем платоспроможності підприємства.

Фінансово стійкі підприємства, згідно з обраною методикою, повинні відповідати нормативному значенню, більшому або рівному 0,3. Розрахунки показують, що до них належать 11 підприємств галузі. Інші 5 підприємств значно не відповідають цьому рівню.

Достатньо стійкими підприємствами також є ВАТ "Єнакієвський металургійний завод", ВАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь", ВАТ "Металургійний комбінат" Азовсталь" та ВАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського", ВАТ "Керченський металургійний комбінат" та ЗАТ "Дніпровський металургійний завод "Комінмет", які незначно поступаються лідерам галузі. Фінансовий стан інших підприємств, згідно з цією методикою, слід уважати незадовільним.

На наступному етапі слід проаналізувати фінансовий стан цих підприємств за допомогою динамічного підходу, яких урахує рівень стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємства відносно розвитку галузі протягом 3 років дослідження. Якщо динамічний підхід урахує галузеву динаміку, тоді визначаються темпи розвитку підприємства (I_K) та металургійної галузі ($I_K^{гал}$). Для їх порівняння використовується коефіцієнт стабільності зростання K -го показника (Z_K).

Для визначення загального коефіцієнта стабільності розвитку підприємства на наступному етапі необхідно розрахувати середні коефіцієнти стабільності зростання K -го показника $Z_K^{сеп}$. Для отримання кінцевого висновку щодо стабільності розвитку конкретного підприємства необхідно використати шкалу діапазонів значень цих показників [11].

Таблиця 1. - Результати розрахунку фінансово-економічних показників за методикою поглибленого аналізу фінансово-господарського стану

Показник	Нормативне значення	Назва металургійного підприємства																
		Електрометалургійний завод ім. А. М. Кузьміна	ВАТ "Донецький металургійний завод"	ВАТ "Краматорський металургійний завод"	ВАТ "Єнаківський металургійний завод"	ВАТ "Дніпропетровський металургійний завод"	АТЗТ "Металургійний завод імені Петровського "Метал"	ЗАТ "Донецький електрометалургійний завод"	ЗАТ "Донецьксталь" - металургійний завод"	ЗАТ "Маківський металургійний завод"	ЗАТ "Костянтинівський металургійний завод"	ЗАТ "Дніпровський металургійний завод "Комімет"	ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча"	ВАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь"	ВАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь"	ВАТ "Керченський металургійний комбінат"	ВАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського"	ВАТ "Алчевський металургійний комбінат"
Коефіцієнт пофіниття	> 1	0,790	4,712	0,342	1,013	0,721	0,159	3,01	1,403	0,595	9,53	1,009	2,89	1,76	1,664	1,295	1,38	1,14
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	> 0,1	-0,265	0,787	-1,92	0,013	-0,38	-5,27	0,67	0,287	-0,68	0,895	0,009	0,65	0,43	0,399	0,228	0,27	0,123
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,027	0,030	0,005	0,028	0,058	0,0001	0,04	0,057	0,0001	0	0,001	0,40	0,07	0,476	0,019	0,01	0,14
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,155	0,746	-1,22	0,233	0,035	-1,26	0,41	0,177	0,299	0,441	0,009	0,88	0,52	0,583	0,401	0,52	0,289
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	0,185	3,054	-0,55	0,305	0,037	-0,55	0,70	0,216	0,432	0,788	0,009	7,15	1,09	1,417	0,669	1,11	0,408
Коефіцієнт фінансового левериджу	зменшення	5,395	0,327	-1,82	3,273	26,94	-1,79	1,43	4,64	2,313	1,269	101,1	0,14	0,91	0,706	1,494	0,89	2,449
Коефіцієнт маневреності власних коштів	незначне збільшення	-0,130	0,008	-0,01	2,156	-0208	-0,01	0,02	0,143	-0,00	0	0,097	0,21	0,08	0,718	0,067	0,02	0,998
Коефіцієнт оборотності засобів	збільшення	2,913	2,054	3,862	1,991	1,640	0,321	2,84	1,94	2,892	2,063	3,816	78,2	1,54	3,27	1,709	2,79	3,231
Час обороту оборотних засобів	зменшення	125,3	177,7	94,5	183,3	222,5	1137	128	188,2	126,2	177	95,65	13,6	236	111,1	213,6	130	112,9
Коефіцієнт оборотності запасів	збільшення	1,647	14,15	11,96	30,05	12,94	0	8,33	20,58	15,31	5,79	267,5	13,6	13,7	22,6	5,79	4,72	11,20
Час обороту запасів	зменшення	221,6	25,79	30,52	12,14	28,19	0	43,8	17,73	23,84	63,09	1,365	26,8	26,6	16,15	63,05	77,3	32,58
Фондовіддача	середньо галузеве	8,17	9,91	13,58	29,61	4,81	0,19	7,55	16,15	3,39	7,16	5883	4,88	5,18	5,42	3,07	7,6	3,166

Таблиця 2. - Результати розрахунку фінансово-економічних показників за методикою врахування рекомендованих значень для металургійної промисловості

Показник	Рекомендоване значення	Назва металургійного підприємства																
		"Електрометалургійний завод ім. А.М. Кузьміна"	БАТ "Дніпропетровський завод"	БАТ "Єнакієвський металургійний завод"	БАТ "Дніпропетровський металургійний завод"	АТЗТ "Металургійний завод імені Петровського "Метал"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"	ЗАТ "Донецький завод"					
Коефіцієнт поточної ліквідності	2 – 2,5	0,790	4,712	0,342	1,013	0,721	0,159	3,01	1,403	0,595	9,53	1,009	2,89	1,76	1,664	1,295	1,38	1,14
Коефіцієнт оборотності активів	> 1,5	1,929	1,171	2,866	1,538	1,121	0,116	2,00	1,426	1,192	1,589	3,814	1,65	1,11	1,169	1,058	1,497	1,298
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	> 2	2,913	2,054	3,862	1,991	1,640	0,321	2,84	1,94	2,892	2,063	3,816	78,2	1,54	3,27	1,709	2,79	3,231
Коефіцієнт автономії	> 0,2	0,155	0,746	-1,22	0,233	0,035	-1,26	0,41	0,177	0,299	0,441	0,009	0,88	0,52	0,583	0,401	0,52	0,289
Коефіцієнт фінансування	> 1	0,185	3,054	-0,55	0,305	0,037	-0,55	0,70	0,216	0,432	0,788	0,009	7,15	1,09	1,417	0,669	1,11	0,408
Коефіцієнт фінансової стійкості	> 0,3	0,155	0,869	-1,17	0,235	0,048	-1,26	0,761	0,472	0,299	0,919	0,009	0,87	0,59	0,780	0,521	0,604	0,647
Коефіцієнт мобільності	> 1,5	2,030	1,325	2,875	3,397	2,160	0,564	2,372	2,782	0,701	3,361	1541	0,54	2,58	0,552	1,628	1,161	0,672
Рентабельність активів	> 0	-0,088	0,008	-0,75	0,073	-0,11	-0,32	0,150	-0,04	-0,13	0,018	0,007	0,11	0,11	0,004	0,021	0,013	-0,03
Рентабельність власного капіталу	> 0	-0,569	0,010	0,622	0,316	-3,13	0,258	0,367	-0,22	-0,43	0,042	0,727	0,11	0,19	0,008	0,051	0,0256	-0,11
Рентабельність реалізації	> 0	-0,046	0,007	-0,26	0,048	-0,09	-2,75	0,075	-0,03	-0,11	0,012	0,002	0,06	0,09	0,004	0,019	0,0089	-0,03

Для порівняльної характеристики підприємств металургійної галузі в табл. 3 наведені їхні загальні коефіцієнти стабільності розвитку.

Таблиця 3. - Порівняльна оцінка стабільності розвитку фінансово-економічного стану підприємств металургійної галузі щодо галузевої динаміки

Показник Z_k за конкретним підприємством	Значення показника за періодами			$Z_k^{заг}$
	I період	II період	III період	
Електрометалургійний завод "Дніпроспецсталь" ім. А. М. Кузьміна	0,8889	0,8985	1,3999	1,0379
ВАТ "Донецький металургійний завод"	0,7519	1,3945	0,9575	1,0013
ВАТ "Краматорський металургійний завод"	0,8381	1,0655	0,8283	0,9044
ВАТ "Єнакієвський металургійний завод"	0,8401	0,9922	0,9269	0,9176
ВАТ "Дніпропетровський металургійний завод"	0,8583	1,0665	0,9553	0,9563
АТЗТ "Металургійний завод імені Петровського "Метал"	0,9210	1,1390	0,9334	0,9930
ЗАТ "Донецький електрометалургійний завод"	1,1408	0,9817	0,6942	0,9195
ЗАТ "Донецьксталь" – металургійний завод"	1,1799	0,8996	1,4302	1,1493
ЗАТ "Макіївський металургійний завод"	0,9478	1,0991	0,9312	0,9899
ЗАТ "Костянтинівський металургійний завод"	0,9381	0,9208	0,9743	0,9442
ЗАТ "Дніпровський металургійний завод "Комінмет"	1,0926	0,9693	0,8259	0,9564
ВАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча"	1,3986	0,8197	0,9960	1,0452
ВАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь"	1,1533	0,8406	1,1641	1,0412
ВАТ "Запорізький металургійний комбінат "Запоріжсталь"	1,2265	0,9744	1,2855	1,1539
ВАТ "Керченський металургійний комбінат"	0,9467	0,9992	0,8894	0,9441
ВАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Ф. Е. Дзержинського"	1,1041	0,9386	1,1948	1,0738
ВАТ "Алчевський металургійний комбінат"	1,3025	1,0007	1,0777	1,1199

Згідно з таким підходом (табл. 3), з урахуванням стабільності розвитку металургійної галузі, 7 підприємств відповідають високому рівню динамічного зростання порівняно з іншими в галузі. Іншими словами, це підтверджує попередні результати й дозволяє виявити лідерів галузі.

Слід зазначити, що по 5 підприємств можуть бути віднесені до підприємств із добрим та задовільним темпом розвитку відповідно. Отримані дані свідчать,

що офіційний підхід оцінювання фінансового стану підприємств відрізняється результатами від динамічного підходу.

Це пояснюється, перш за все, галузевими особливостями, а по-друге, оцінка динаміки зростання діяльності підприємства надає більш об'єктивні висновки щодо фінансово-економічного стану підприємств.

Отримані дані за аналізованими методиками для порівняльного аналізу занесені в табл. 4.

Таблиця 4. - Порівняльний аналіз методичних підходів до фінансового аналізу підприємств

Методика поглибленого аналізу фінансово-господарського стану (МПАФГС)			Методика, заснована на рекомендованих значеннях фінансових показників металургійної галузі			Підхід, що враховує стабільність розвитку фінансово-економічного стану підприємства відносно галузевої динаміки		
Кількість підприємств за рівнем фінансово-економічного стану								
Добрий	Задовільний	Незадовільний	Добрий	Задовільний	Незадовільний	Добрий	Задовільний	Незадовільний
5	2	10	4	6	7	7	5	5

Дані табл. 4, що характеризують кількість підприємств за рівнем фінансово-економічного стану, носять, на перший погляд, дещо суперечливий характер. Але використання різних підходів тільки доводить

необхідність застосування методики оцінки фінансово-економічного стану підприємств конкретної галузі з урахуванням її особливостей.

Методика ПАФГС оцінює підприємства, не врахо-

вучачи галузевих особливостей. Тому мають місце розбіжності отриманих даних із підходом, заснованим на рекомендованих значеннях фінансових показників металургійної галузі. Причому зазначаємо те, що деякі підприємства, стан яких класифікувався як "добрий" за методикою ПАФГС, не відповідали цьому рівню за методикою, заснованою на рекомендованих значеннях галузі. Це підтверджує необхідність використання рекомендованих значень конкретної галузі для статичної оцінки фінансово-економічного стану підприємств.

Динамічний підхід, що враховує стабільність розвитку фінансово-економічного стану підприємства, має ще більш відмінні показники, ніж перші дві методичні підходи. Але цей підхід не оцінює місця підприємства в конкретний момент часу, а характеризує рівень його розвитку порівняно із середньогалузевим розвитком. Тому позитивна динаміка розвитку підприємства неодмінно знайде своє відображення на статичних показниках у майбутньому та підвищить рівень інвестиційної привабливості для потенційних кредиторів.

Висновки

Таким чином, апробація та порівняльна оцінка досліджуваних методичних підходів засвідчила:

- офіційні методичні підходи базуються на статичному підході оцінки фінансово-економічного стану підприємств та не враховують особливостей конкретної галузі;

- використання статичних фінансово-економічних показників, але з урахуванням рекомендованих значень конкретної (металургійної) галузі, виявило суттєві розбіжності з результатами офіційних підходів щодо оцінки фінансово-економічного стану підприємств та велику кількість підприємств із позитивним фінансово-економічним станом;

- застосування динамічного підходу при комплексній оцінці фінансово-економічного стану підприємств дає змогу визначити їхній стан не тільки в конкретний проміжок часу, але й за декілька років дослідження;

- комплексна оцінка з використанням динамічного підходу визначає більшу кількість підприємств, що позитивно розвиваються, ніж при оцінці в статистиці.

Використання запропонованих автором методик дає змогу комплексно та більш об'єктивно оцінювати фінансово-економічний стан підприємств однієї галузі та формувати рекомендації щодо їхнього подальшого розвитку.

V. Halushka

COMPARATIVE APPROBATION ANALYSIS OF METHODS OF ESTIMATION OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC STATE OF ENTERPRISES

The comparative analysis of methodical approaches to the financial-economic analysis of enterprises that count static and dynamic of the growth of the main financial-economic indicators of enterprises was made in the article, their advantages and disadvantages were defined, their ability of future use in the appraisal of the financial-economic state of enterprises was considered.

Key words: methodical approaches, dynamic approach, the financial-economic analysis, dynamics of the development of the main financial-economic indicators of enterprises, the appraisal of the financial-economic state of enterprises.

© В. Галушка

Надійшла до редакції 15.09.2010

№ 6 (106) жовтень 2010 р.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98 р. № 22 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0214-98>.

2. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 р. № 81 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97>.

3. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0121-01>.

4. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені Міністерством економіки України від 17.01.2001 р. № 10 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.13.0>.

5. Рекомендації щодо визначення фінансового стану позичальників, затверджені постановою Правління Національного банку України від 29.09.97. № 323 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0471500-97>.

6. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затверджене постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0474-00>.

7. Погостинская Н. Н. Системный анализ финансовой отчетности / Н. Н. Погостинская, Ю. А. Погостинский. - СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 1999. - 96 с.

8. Ізмайлова К. В. Сучасні технології фінансового аналізу / К. В. Ізмайлова. - К. : МАУП, 2003. - 148 с.

9. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулін. - М. : ИНФРА-М, 1996.

10. Галушка В. В. Обоснование рекомендуемых значений аналитических финансовых показателей предприятий / В. В. Галушка, В. Н. Антоненко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. - Донецьк : ДонНТУ, 2009. - Вип. 36-2. - С. 204-210. - (Серія: економічна).

11. Галушка В. Використання динамічного підходу в оцінці фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання / В. Галушка // Схід. - 2009. - № 5 (96). - С. 30-33.